

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักการดำเนินชีวิตที่สำคัญสำหรับคนชุมชนหรือกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์แตกต่างกัน คือหลักของจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความดี ความชั่ว ความถูก ความผิด สิ่งที่ควรเว้น สิ่งที่ควรทำ หรือศาสตร์ที่ว่าด้วยศีลธรรม หลักศีลธรรม กฎที่ว่าด้วยความประพฤติและพฤติกรรม ศาสตร์ต่างๆ เหล่านี้ก็จะมียุติในคำสอนของศาสนานั้นเอง จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยนับถือมากที่สุดก็จะมีศาสตร์เหล่านี้เช่นกัน เรียกว่า “พุทธจริยศาสตร์” หลักจริยศาสตร์ของพุทธสามารถตีความได้สองลักษณะ ดังนี้ คือความหมายตามรูปศัพท์หมายถึง สภาวะทางศีลธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา หรือถ้าจะกล่าวให้ชัดเจนหมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยความดี ความชั่ว อะไรผิด อะไรถูก อะไรควร อะไรไม่ควร ซึ่งอันนี้เน้นเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสำคัญ ถ้าหากกล่าวโดยความหมายการนำใช้ หมายถึงลักษณะการใช้ในชีวิตประจำวัน ก็คือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตหรือวิถีทางของการใช้ชีวิตเป็นกฎเกณฑ์ความประพฤติเฉพาะกลุ่มคนหรือบุคคลในสถาบันต่างๆ จะเห็นได้ว่าหลักทั้งสองอย่างจะไม่แตกต่างกัน สำหรับหลักพุทธจริยศาสตร์ของไทยมีปรากฏขึ้นหลังจากพระพุทธศาสนาแพร่เข้ามาในกลุ่มหรือชุมชนของคนไทยจึงได้รับหลักดังกล่าวไว้สำหรับการดำเนินชีวิต

หลักการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ อยู่ร่วมกันของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงล้วนแล้วแต่ได้รับอิทธิพลในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์ จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประชาชนส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชนและนับถือผีมาแต่เดิม และยังเป็นมีกลุ่มชาติพันธุ์ ต่างๆ รวมกันอยู่สี่ชนเผ่า ได้แก่ ชนเผ่าส่วย ชนเผ่าเขมร ชนเผ่าลาวและชนเผ่าเยอ ทั้งสี่ชนเผ่านี้ต่างก็มี ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อรวมถึงระบบความคิดเป็นของตนเองซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชนเผ่า ถึงแม้วิถีชีวิตของชนเผ่าจะแตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่เหมือนกันก็คือหลักของพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักมีไว้สำหรับปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับความเชื่อเดิมในการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์^๑

การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละชนเผ่าที่แตกต่างกันมีการพัฒนาสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะพบปัญหาอยู่บ้างก็ตาม แต่เนื่องจากการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่จะดีหรือไม่ดีของชุมชนขึ้นอยู่กับแนวทางแก้ปัญหาที่เรียกว่าวิธีการแก้ปัญหาแบบพุทธเน้นที่หลักการกับในแง่ของคำสอน^๒ ซึ่งพุทธศาสนามองว่าปัญหาเกิดขึ้นเริ่มที่จิตใจของคน ดังนั้นการแก้ปัญหาแบบพุทธจริยศาสตร์ จึงเน้นเนื้อหาของคำสอนที่เกี่ยวกับจิตใจส่วนปัญหาทั่วไปของชุมชนก็จะมีด้านคำ

^๑ สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ หอการค้าจังหวัดศรีสะเกษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๑-๔ และเครือข่ายชุมชนคนศรีสะเกษ, ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น, (ศรีสะเกษ : ศรีสะเกษการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๖๕-๑๐๖.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๙๑๗.

สอนระดับศีลที่ใช้คำสอนแต่หลักกลางๆ เช่น การไม่ทำร้ายเบียดเบียนกันทั้งทางชีวิตและร่างกาย ทรัพย์สิน สิ่งหวงแหน ด้วยกายหรือวาจา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นต้น คำสอนต่างๆ เหล่านี้ของพระพุทธศาสนาจะมีความผูกพันกับชุมชนจนกลายเป็นความเชื่อสำหรับการดำเนินชีวิตในชุมชน และที่สำคัญคำสอนพุทธศาสนายังเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรม ที่สามารถเป็นหลักเพื่อการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษที่นับถือพระพุทธศาสนาประเด็นที่สำคัญถ้าเราศึกษาทำความเข้าใจแนวทางดำเนินชีวิตตามหลักจริยศาสตร์หรือจะเรียกได้ว่า ทฤษฎี เป็นชุดแนวความคิด ค่านิยมของกลุ่มคนชนสี่เผ่าก็ตาม ว่าเป็นสิ่งที่มีความที่ควรการศึกษาแล้วไปปรับปรุงพัฒนาแก้ไขก็จะเกิดประโยชน์ประชาชนของจังหวัดศรีสะเกษต่อไปภายภาคหน้า

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพุทธจริยศาสตร์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเรื่องจริยศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญเกิดประโยชน์และนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งตนเองและชุมชน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักจริยศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักจริยศาสตร์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

- ๑.๓.๑ หลักจริยศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ หลักจริยศาสตร์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษมีความสำคัญอย่างไร
- ๑.๓.๓ การวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษมีลักษณะและกระบวนการอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเรื่อง “พุทธจริยศาสตร์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ๓ ด้าน ดังนี้

- (๑) ศึกษาหลักจริยศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา
- (๒) ศึกษาหลักจริยศาสตร์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ
- (๓) ศึกษาวิเคราะห์หลักจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔.๒ วิธีวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีประกอบกัน ได้แก่ การเก็บข้อมูลจากเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

(๑) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารจะกระทำก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษา ได้แก่ เอกสารงานวิจัยต่าง ๆ จากห้องสมุด ข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

(๒) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ข้อมูลเชิงกายภาพใช้วิธีสังเกตการณ์โดยใช้แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) เพื่อเก็บข้อมูลพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมทั่วไป และแบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในกรณีที่เข้าไปร่วมในกิจกรรมของชาวบ้าน

(๓) รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับข้อมูลพื้นฐาน และคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ในการเก็บข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงของแต่ละสถานการณ์ และใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) ในการหาข้อสรุปหรือแนวทางการปฏิบัติร่วมกันของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามทั้งสิ้น ๑ ปี คือ ตั้งแต่เดือน ตุลาคม ปีพ.ศ. ๒๕๕๙ ถึง เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ทำการศึกษด้วยวิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Method) เพื่อให้ได้พื้นที่มีลักษณะการผสมผสานความเชื่อของชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อให้ได้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นมาแล้วเป็นเวลานานไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ปีขึ้นไป เพื่อสามารถศึกษาย้อนกลับไปได้กระบวนการส่งผ่านและสืบทอดภูมิปัญญาจากคนรุ่นก่อนเป็นชุมชนที่มีการปฏิบัติพิธีกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ประชาชนในพื้นที่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบคนชนบทปราศจากอิทธิพลของสังคมเมือง เป็นชุมชนที่มีรูปแบบทางกายภาพของการผสมผสานความเชื่อปรากฏอย่างชัดเจน เพื่อให้ได้เห็นพัฒนาการทางความเชื่อของชุมชนที่มีบริบทภูมิศาสตร์คล้ายคลึงกันแต่มีสถานะการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกัน โดยผู้วิจัยพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ทำการวิจัยทั้งหมด ๔ หมู่บ้าน จาก ๔ อำเภอ ของจังหวัดศรีสะเกษ เพื่อให้ได้พื้นที่ตัวอย่างที่หลากหลายมิติ และได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ดังนี้

- (๑) บ้านใหญ่/บ้านโนน ตำบลเมืองคง อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ
- (๒) บ้านเมืองจันทร์ ตำบลเมืองจันทร์ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ
- (๓) บ้านโพธิ์ท่า ตำบลเมืองเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
- (๔) บ้านหัวเสือ ตำบลหัวเสือ อำเภوخุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านพื้นที่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยศึกษาชุมชนในลักษณะองค์รวม (Holistic Approach) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในกรณีของผู้ให้ข้อมูลหลัก และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มจากการสนทนา (Snowball) ในกรณีของผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) โดยมีการกำหนดกฎเกณฑ์ด้านจำนวนและคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลไว้ล่วงหน้าพอสังเขป ดังนี้

(๑) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants) ประกอบด้วย

- ผู้นำหมู่บ้านฝ่ายปกครอง ๑ คน
- ปราชญ์ชาวบ้าน ๑ คน
- ผู้นำด้านการพัฒนา ๔ อำเภอ อำเภอละ ๑ คน รวมเป็น ๔ คน
- นักวิชาการ ๔ อำเภอ อำเภอละ ๑ คน รวมเป็น ๔ คน

รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งถือเป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งสิ้น ๑๐ คน

(๒) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ประกอบด้วย

- ผู้นำชุมชนฝ่ายพัฒนา ๔ คน
- พระภิกษุ/ผู้นำทางด้านจิตวิญญาณทางพระพุทธศาสนา ๔ รูป/คน
- ประชาชนผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง ๔ คน

รวมเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้ปฏิบัติทั้งสิ้น ๑๒ คน

รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น ๒๒ รูป/คน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจะได้เก็บข้อมูลบางประเภทจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

พุทธจริยศาสตร์ หมายถึง หลักศีลธรรม จริยธรรมในทางพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาบูรณาการในการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัดศรีสะเกษได้อย่างเหมาะสม โดยได้แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ กล่าวคือ

๑) พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น คือ จริยศาสตร์ที่เป็นไปเพื่อเป็นฐานรองรับคุณภาพต่าง ๆ และเพื่อความสันติในสังคม คือ เบญจศีล และเบญจธรรม

๒) พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง คือ จริยศาสตร์ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาจิตใจและขัดเกลาตนเองให้มีคุณธรรมสูงขึ้น คือ ศีล ๘ และกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ

๓) พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง คือ จริยศาสตร์ที่เป็นไปเพื่อพัฒนาผู้ปฏิบัติให้ถึงความเป็นอริยชน หรือบรรลุมรรคผลนิพพาน คือ มรรคมงคล ๘

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันในจังหวัดศรีสะเกษ มีความรู้สึกผูกพันรับผิดชอบร่วมกันในเรื่องภาษา ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และวัฒนธรรม หรืออยู่ในปกครองรัฐบาลเดียวกัน พันธุ์ หมายถึง เชื้อสาย วงศ์วาน เทือกเถาเหล่ากอ กลุ่มชาติพันธุ์ที่กล่าวมานี้ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าที่ปรากฏในจังหวัดศรีสะเกษ คือ ขนเผ่าเขมร ขนเผ่าส่วย (กูย) ขนเผ่าลาว และชนเผ่าเยอ

จังหวัดศรีสะเกษ หมายถึง การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม การเป็นอยู่ร่วมกันอย่างดีงามของกลุ่มชาติพันธุ์ชนสี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ ยึดแนวปฏิบัติที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม เช่น จารีตประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรม เป็นต้น ชาติพันธุ์สี่เผ่า

จะมีสิ่งเหล่านี้สำหรับให้คนของเผ่าถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำรงชีวิตจะเห็นว่า เผ่าเขมร เผ่าส่วย เผ่าลาว และเผ่าเยอ เผ่าต่างๆ เหล่านี้ คือ ชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิต ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่แตกต่างกันออกไป แต่จะนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่และอาศัยอยู่ในจังหวัดเดียวกัน

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสารทั่วไป

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมาย ของคำว่า พุทธะ หมายถึง ท่านผู้รู้แล้ว, ผู้รู้ริสัจ ๔ อย่างท่องแท้ ตามอรรถกถาของท่านแบ่งเป็น ๓ คือ ๑. พระพุทธเจ้า ท่านผู้ตรัสรู้เองและสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม (บางที่เรียกว่าสัมมาสัมพุทธเจ้า) ๒. พระปัจเจกพุทธะท่านผู้เองจำเพาะผู้เดียว ๓. อนุพุทธะ ท่านผู้ตรัสรู้ตามพุทธะ (เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สาวกพระพุทธเจ้า)^๓

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับศีลไว้โดยสรุปว่า พระพุทธศาสนามองมนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องศึกษา มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีงามได้จะต้องมีการฝึกฝน และต้องศึกษาสิกขาบททั้ง ๕ หรือเรียกว่า ศีล ๕ ซึ่งไม่ใช่ข้อบังคับ แต่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกฝนพัฒนาตน เพื่อให้มีชีวิตดีงามยิ่งขึ้น ซึ่งท่านเห็นว่าศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีงาม และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์^๔

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตามแนวทางศีล ๕ พบว่า การปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นแนวทางสร้างและรักษาสันติภาพอย่างแท้จริง เพราะเป็นการกระทำ การพูดและการคิดที่เป็นไปเพื่อความเป็นปกติ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาโกลาหลวุ่นวายหรือวิกฤตการณ์ใดๆ จึงเรียกว่ามีสันติภาพ และยังได้กล่าวถึงความสำคัญของศีลต่อสันติภาพ โดยมีเนื้อหาโดยสรุปว่า ศีล ๕ เป็นมนุษยธรรม ซึ่งจัดเป็นรากฐานของสันติภาพถึงแม้ท่านจะเห็นว่าศีล ๕ เป็นรากฐานของสันติภาพก็ตาม แต่ความเห็นของท่านก็เป็นเชิงนโยบาย เพราะยังไม่ได้ลงรายละเอียดว่าจะนำศีล ๕ ไปเป็นรากฐานของสันติภาพในรูปแบบใดได้บ้าง แต่ประเด็นที่สำคัญก็คือการที่ท่านได้ยืนยันว่าศีล ๕ เป็นรากฐานของสันติภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยที่ประสงค์จะทำวิจัยเรื่องดังกล่าวด้วย^๕

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้ อธิบายว่า พุทธะ หมายถึง ผู้ตรัสรู้ ผู้ตื่นแล้ว ผู้เบิกบานแล้ว ใช้เฉพาะเป็นพระนามของพระบรมศาสดา แห่งพระพุทธศาสนา เรียกเป็นสามัญว่า พระพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ ผู้ตื่นแล้ว ผู้เบิกบานแล้ว ใช้เฉพาะเป็นพระนามของพระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา เรียกเป็นสามัญว่า พระพุทธเจ้า^๖

^๓พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘๙.

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *สลายความขัดแย้ง นิติศาสตร์-รัฐศาสตร์-เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

^๕พุทธทาสภิกขุ, *สันติภาพของโลก*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๑๗๓.

^๖ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๒*, (กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนา อินเตอร์พริ้นท์, ๒๕๕๖), หน้า ๗๙๕.

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระวิมาน คมภิรปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ” พบว่า สันติภาพเป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง และเป็นสภาวะที่ปราศจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งความรุนแรงต่อตนเองหรือผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพมีอยู่หลายประเภท นักการศาสนาจะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสันติภาพทางจิตที่ปราศจากความรุนแรง แต่นักเคลื่อนไหวทางสังคมมองว่าสันติภาพเป็นสภาวะที่ไม่ถูกกดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบ ในขณะที่นักปฏิบัติการทางสังคมจะมองว่าสันติภาพเป็นสภาวะที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรง ทางอ้อม ทางโครงสร้างและทางวัฒนธรรม การสร้างสันติภาพทำได้โดยการควบคุมกิเลสภายในของแต่ละบุคคล การไม่ก่อความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม การควบคุมพฤติกรรมด้วยการใช้ข้อกำหนด กฎเกณฑ์ทางสังคม การปรับโครงสร้างและค่านิยมเพื่อไม่ให้เอื้อหรือส่งเสริมการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ^๗

พระครูสุตปัญญากรณ์ (ฉลาด/สีหนาม) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลกระทบการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อชาวพุทธบ้านดอนแคนตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด” จากการศึกษาพบว่า ปัญหาการดื่มสุราของชาวพุทธบ้านดอนแคนเกิดขึ้นจากพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมอันเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ ก่อให้เกิดปัญหาลูกโซ่ที่เกี่ยวข้องกันไปหมดแทบทุกเรื่อง ทั้งความฟุ้งเฟ้อ ความยากจน ครอบครัวแตกแยกมีปัญหา ก่อให้เกิดอาชญากรรมต่างๆ อุบัติเหตุ โรคมัยสารพัดรุมเร้า การสูญเสียทรัพยากรบุคคล และสูญเสียทางเศรษฐกิจของสังคมโดยรวม นอกจากนี้ยังมีสาเหตุจากแรงจูงใจจากสื่อโฆษณา จากคำชักชวนของเพื่อนและจากการสนทนา

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเสพติดสุราของชาวพุทธบ้านดอนแคนทำให้เกิดโรคต่างๆ เช่น โรคตับแข็ง น้ำหนักเพิ่ม ไขมันเพิ่ม ธาตุพิการ โรคหัวใจบวม หรือโรคท้องมาร เป็นต้น บางคนกลายเป็นโรคจิตจากพิษสุราเรื้อรัง เพราะพิษสุราทำลายเส้นประสาทและมันสมองให้พิการ กระทบต่อครอบครัว คือ ไม่มีเงินเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว บุตรธิดาไม่ได้รับการศึกษาเท่าที่ควร กระทบต่อสังคม คือ คนในชุมชนมีร่างกายอ่อนแอ มีการลักขโมย มีการทำร้ายร่างกาย ที่สำคัญคือสภาพจิตใจบางคนในชุมชนหดหู่ เบื่อหน่ายชีวิตและเศร้าซึม

ในการหาทางออกจากการแก้ปัญหาการดื่มสุราของชาวบ้านดอนแคนตามหลักพุทธธรรม มี ๓ ประการคือ

๑. การหาทางออกจากการดื่มสุราเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพส่วนบุคคลนั้นใช้หลัก ๓ ประการ คือ (๑) อบายมุข ๖ (๒) เบญจศีล และ (๓) สติสัมปชัญญะ

๒. หลักพุทธธรรมที่ใช้เพื่อแก้ปัญหาด้านสุขภาพจิตและชีวิตบุคคลในครอบครัวมี ๒ ประการ คือ (๑) หลักขรวาจาธรรม (๒) หลักสังคาลสูตร หลักพุทธธรรมทั้ง ๒ ประการนี้สามารถประสานครอบครัวให้เกิดความอบอุ่น

๓. หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาผลกระทบต่อสังคมโดยรวม มี ๓ กลุ่ม คือ (๑) ขันติโสรัจจะ (๒) เบญจธรรม และ (๓) ทิณฐธรรมมิกัตถธรรม

^๗พระวิมาน คมภิรปญโญ (ตรีภมม), “การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

หลักพุทธธรรมดังกล่าวนั้น ใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมใจของคนที่เคยเกี่ยวข้องกับสุรา แล้วให้ละความต้องการที่จะดื่มสุรา เป็นการส่งเสริมให้คนมีอนาคตที่ดี ด้วยการขยันหาทรัพย์ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รักษาทรัพย์ที่หามาได้เพื่อใช้จ่ายในคราจำเป็น รู้จักคบคนดีเป็นเพื่อนเพื่อเขาจะได้แนะนำในสิ่งที่ดี ๆ และเลี้ยงชีวิตของตนให้เหมาะสมกับความเป็นอยู่^๘

พระอริการวัฒนา สิริวิฑฺฒโน ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ตามหลักทศ ๖ ในสังคาลสูตร : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง” ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์กับครูตามหลักคำสอนเรื่องทศ ๖ ในสังคาลสูตรนั้น ศิษย์พึงปฏิบัติต่อครูด้วย ๕ ลักษณะดังนี้คือ ๑) ลูกศิษย์รับ ๒) เข้าไปคอยรับใช้ ๓) เชื่อฟังคำแนะนำสั่งสอน ๔) ดูแลปรนนิบัติ ๕) ด้านการเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพส่วนความสัมพันธ์ของครูกับศิษย์ตามหลักคำสอนเรื่องทศ ๖ ในสังคาลสูตรนั้นครูจะพึงอนุเคราะห์ศิษย์ด้วย ๕ ลักษณะดังนี้คือ ๑) แนะนำให้เป็นคนดี ๒) ให้เรียนดี ๓) บอกความรู้ในศิลปวิทยาทุกอย่างด้วยดี ๔) ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง ๕) ทำการป้องกันในทิศทั้งปวง^๙

พรณิดา ชันธพันธ์,ดร. และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า และอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมเมื่อมีการปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมในมิติสัมพันธ์กับปัจจัยด้านแผนนโยบายท้องที่ สังกัดและเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ก็ปรับเปลี่ยนไปในลักษณะต่างๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นการปรับตัวตนทางอัตลักษณ์สู่สังคมและวัฒนธรรมภายนอกด้วยการแสดงออกของอัตลักษณ์ใหม่ในการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยผ่านทางประเพณีพิธีกรรม รวมถึงการผลิตซ้ำ สร้างใหม่หรือฟื้นฟูประเพณีทั้งนี้ก็เพื่อนำเสนออัตลักษณ์ของตนเองโดยมุ่งให้คนในสังคมไทยตระหนักถึงคุณค่าและยอมรับการดำรงอยู่ในสังคมเดียวกันรวมทั้งการเรียกสิทธิต่างๆ ให้แก่ชาติพันธุ์ของตน^{๑๐}

เดโชพล เหมนาไลย ได้วิจัยเรื่อง “สัมมาอาชีวะในพระไตรปิฎก” จากการศึกษาพบว่ายานิยามของสัมมาอาชีวะที่สอดคล้องกับข้อมูลจากพระไตรปิฎก รวมทั้งคำอธิบายของคัมภีร์ชั้นรองอื่นๆ และมีความครอบคลุมมากที่สุด ได้แก่ นิยามที่ว่า สัมมาอาชีวะ หมายถึง การเลี้ยงชีวิตด้วยกุศลกรรม คือ กายสุจริต ๓ วาจาสุจริต ๔ เป็นเบื้องต้น ตลอดจนมีความเพียรในการชำระ ขัดเกลากิเลสที่เนื่องด้วยการเลี้ยงชีวิตนั้น ให้เบาบางลงเรื่อยๆ จนกว่าจิตใจจะ “บริสุทธิ์” และ “ผ่องแผ้ว” ในที่สุด นิยามดังกล่าวยังสอดคล้องกับการที่พระไตรปิฎกแบ่งสัมมาอาชีวะออกเป็น ๒ ระดับ คือสัมมาอาชีวะที่ยังมี

^๘พระครูสุตปัญญารักษ์ (ฉลาด สีหนาม), “การศึกษาผลกระทบการละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อชาวพุทธบ้านดอนแคนตำบลป่าสังข์ อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร จังหวัดร้อยเอ็ด”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๙พระอริการวัฒนา สิริวิฑฺฒโน (คำแสน), “ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ตามหลักทศ ๖ ในสังคาลสูตร : กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะนัง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๐}พรณิดา ชันธพันธ์, ดร. และคณะ, “การปรับเปลี่ยนวิถีทางประเพณีพิธีกรรมความเชื่อและอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๗), หน้า ๑๗๙.

อาสวะ กับสัมมาอาชีวะที่ไม่มีอาสวะ ส่วนความสำคัญของสัมมาอาชีวะนั้น สามารถมองได้ ๒ ระดับ ได้แก่ (๑) สัมมาอาชีวะระดับธรรม หมายถึงสัมมาอาชีวะในฐานะที่เป็นองค์มรรคหนึ่งในมรรคมีองค์ ๘ และในฐานะที่เป็นศีลซึ่งทำหน้าที่เป็นบาทฐานให้แก่สมาธิและปัญญา (๒) สัมมาอาชีวะระดับวินัย หมายถึงสัมมาอาชีวะที่ทำหน้าที่เป็นกรอบกำหนดกายกรรมและวจีกรรมในการเลี้ยงชีพของบุคคลให้ สุจริต และเพื่อประโยชน์แก่หมู่คณะ กล่าวสำหรับเกณฑ์วินัยจึงนับว่าเป็นสัมมาอาชีวะ เพื่อให้มีความ ครอบคลุมรอบด้านมากที่สุด ควรพิจารณาทั้งหมด ๔ ประเด็น ได้แก่ (๑) แรงจูงใจของผู้ประกอบ อาชีพ (๒) ตัวอาชีพ (๓) กระบวนการประกอบอาชีพ และ (๔) ผลจากการประกอบอาชีพ^{๑๑}

เยาวภา ดำเนตร ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิถีชีวิตของชาวอีสานจากกลอนลำทางยาว” พบว่า ในด้านวิถีชีวิตเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อ กล่าวถึงความสำคัญของศาสนา พุทธประวัติ พระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และเรื่องกรรม รวมทั้งความเชื่อเกี่ยวกับผี ความเชื่อด้านไสยศาสตร์ ความเชื่อด้าน โหราศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับการให้พร และความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ส่วนวิถี ชีวิตด้านขนบธรรมเนียมประเพณี มีการกล่าวถึงประเพณีในฮีตสิบสอง ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและ ประเพณีเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกับความเชื่ออื่น ๆ ได้^{๑๒}

เกวลิน ภูมิภาค อธิบายสาเหตุของการเกิดความเชื่อทางศาสนาและลัทธิว่าแบ่งออกเป็น ๓ ประการ คือ (๑) เกิดจากความกลัวต่อธรรมชาติ มนุษย์บางกลุ่มคิดว่าธรรมชาติมีอารมณ์ที่แปรปรวน เหมือนอารมณ์มนุษย์ที่บางครั้งดีบางครั้งร้าย บางกลุ่มคิดว่าธรรมชาติมีความรู้สึกรู้สีกนึกคิดหรือวิญญาณ คล้ายมนุษย์ ทำให้มนุษย์คิดหาทางเอาอกเอาใจธรรมชาติ โดยหวังว่าหากธรรมชาติพอใจจะไม่ทำร้าย พวกตน หรืออำนวยผลประโยชน์ต่อพวกตน เช่น ลัทธินับถือผีสงเทวดา (๒) เกิดจากความปรารถนา เข้าถึงสัจธรรมของธรรมชาติ เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ (๓) เกิดจากลัทธิทางการเมือง เช่น ความเชื่อของลัทธิคอมมิวนิสต์^{๑๓}

ถาวร ดำเนตร ทำการศึกษาคติความเชื่อในประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าจอมปากช่อง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ชาวบ้านยึดถือความเชื่อเรื่องผีวิญญาณของผู้ที่ทำความดีไว้ก่อน เสียชีวิต ว่ายังคงช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความทุกข์เมื่อมีการบอกกล่าวหรือบนบาน ทำให้เกิดเป็น ประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยชาวบ้านเชื่อว่าเจ้าจอมปากช่องกุเวียงเป็นผี ชั้นสูง เป็นเทพเจ้ารักษาป่า เป็นผีบ้านผีเมืองที่มีอำนาจสูงไม่ควรลบหลู่^{๑๔}

ธงชัย เมืองจันทร์ ทำการศึกษาคติธรรมไทยจากประเพณีการไหว้พระธาตุเมืองจันทร์ พบว่า การประกอบพิธีกรรมสะท้อนถึงการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมการถือผี พราหมณ์ และ

^{๑๑}เดโชพล เหมนาโลย, “สัมมาอาชีวะในพระไตรปิฎก”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๒}เยาวภา ดำเนตร, “วิถีชีวิตของชาวอีสานจากกลอนลำทางยาวของลำกลอน”, ปรินิพนธ์พนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๓๖), หน้า ๒๐๘-๒๑๕.

^{๑๓}เกวลิน ภูมิภาค, “ความเชื่อทางศาสนาและลัทธิที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนของชาวอีสาน”, วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๓), หน้า ๗๓.

^{๑๔}ถาวร ดำเนตร, “คติความเชื่อในประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าจอมปากช่องกุเวียง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น”, รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๙.

พุทธศาสนา ประเพณีการไหว้พระธาตุทำให้ผู้คนมีจิตสำนึกและมีความผูกพันในท้องถิ่น มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้คน องค์กร และหน่วยงานราชการ ทำให้ผู้คนในชุมชนได้แสดงถึงความรักความสามัคคี การเสียสละ นับเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ประเพณีเป็นกระบวนการขัดเกลาจิตใจของผู้คนให้มีวินัย มีสำนึกในการสืบทอดประเพณีพิธีกรรม^{๑๕}

อมร พิณพิมาย ศึกษาจินตนาการจากความเชื่อศรัทธาพิธีกรรมต่าง ๆ ของไทย พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของคนไทยผูกพันกับความเชื่อและความศรัทธาสังเกตได้จากการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีมากมายในชีวิตประจำวัน ทั้งการเชื่อถือบาป บุญ การเชื่อถือโชคกลางสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้คือความเชื่อที่ปรากฏอยู่ควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตของคนไทยในสังคมเมืองหรือชนบทตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยมาใช้อธิบายประเพณีฮีตสิบสองของจังหวัดมหาสารคามได้^{๑๖}

เพชรภรณ์ โสลำภา ศึกษาคติความเชื่อในพิธีกรรมแซนโดนตา ของชาวบ้านกระหาด อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยสรุปความว่า พิธีกรรมแซนโดนตา เป็นความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวไทย-เขมรมาก โดยเฉพาะการส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของสังคม และยังใช้คติความเชื่อเป็นเครื่องมือในการขัดเกลาทางสังคมแก่สมาชิกในชุมชน ให้ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม มีความกตัญญูรู้คุณ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ และสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างญาติพี่น้อง^{๑๗}

จากข้อมูลของนักวิชาที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาในเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า หลักการและเจตนารมณ์ของการรักษาศิล ๕ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น เจตนารมณ์ของศิล ก็คือ เจตนารมณ์ที่มุ่งเน้นให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกัน ให้รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา นอกจากนั้นเจตนารมณ์ของศิล ยังครอบคลุมถึงการจัดระบบโครงสร้างทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและสภาพแวดล้อม อีกทั้งยังมีเจตนารมณ์ที่จะครอบคลุมให้สามารถแก้ไขปัญหาสังคมยุคใหม่ได้ทั้งหมด แทนที่จะเป็นเพียงการละเมิดกันระหว่างบุคคลกับบุคคลแบบตรงไปตรงมาเท่านั้น เช่น ศิลข้อ ๑ ไม่ใช่แค่เพียงการห้ามฆ่าสัตว์ แต่ต้องครอบคลุมถึงปัญหาความรุนแรงต่างๆ ด้วย ศิลข้อ ๒ ไม่ใช่แค่เพียงการห้ามลักทรัพย์ แต่ต้องครอบคลุมถึงปัญหาการลักทรัพย์ในรูปแบบต่างๆ ศิลข้อ ๓ ไม่ใช่แค่เพียงการห้ามประพฤติผิดในกาม แต่ต้องครอบคลุมถึงปัญหาโสเภณี ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ศิลข้อ ๔ ไม่ใช่แค่การห้ามพูดปด แต่ต้องครอบคลุมถึงปัญหาการโฆษณาสินค้าแบบเกินจริง เป็นต้น และศิลข้อ ๕ ไม่ใช่แค่เพียงการห้ามดื่มสุราและเมรัย แต่ต้องครอบคลุมถึงยาเสพติดทุกชนิดและสิ่งมอมเมาในรูปแบบใหม่ๆ ที่จะเข้ามาในอนาคต

^{๑๕}รุ่งชัย เมืองจันทร์, “คติธรรมไทยจากประเพณีการไหว้พระธาตุเมืองจันทร์”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๙), หน้า ๑๘๗-๑๘๘.

^{๑๖}อมร พิณพิมาย, “จินตนาการจากความเชื่อและศรัทธาต่อพิธีกรรมต่าง ๆ ของไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), หน้า ๘๕.

^{๑๗}เพชรภรณ์ โสลำภา, “พิธีกรรมแซนโดนตาที่บ้านกระหาด อำเภोजอมพระ จังหวัดสุรินทร์”, **ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๓๗), หน้า ๑๖๗.

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จะศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (primary sources) คือ เอกสารกับการลงภาคสนาม สอดสัมภาษณ์ ๒๐ คน เช่น ผู้นำชุมชน พระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น

๑.๗.๒ ศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (secondary sources) มีอรรถกถา หนังสือตำราต่างๆ ตลอดจนเอกสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ทั้งหมด

๑.๗.๓ ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มา ด้วยการวิเคราะห์ ตีความ แปลความ แล้วรวบรวมนำเสนอผลงานวิจัย

๑.๗.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การออกแบบ สอดสัมภาษณ์โดยยึดหลักแนวคิดในการวิจัยออกเป็นคำถามแล้วนำไปปรึกษากับผู้ที่เชี่ยวชาญและขอความเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องครบถ้วนตามเนื้อหา

๑.๗.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) ออกหนังสือแนะนำโครงการวิจัยฯ

๒) แนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลและผู้เกี่ยวข้อง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓) ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาและรายละเอียดในการเก็บข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

๔) รวบรวมข้อมูลโดยการเข้าพบกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดระหว่างเดือนตุลาคม ๒๕๕๙-กันยายน ๒๕๖๐

๑.๗.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมข้อมูลที่เป็นหัวข้อที่จะวิจัยนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดโดยไม่มีการนำวิธีการคำนวณในเชิงสถิติและร้อยเข้ามามีวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เสร็จแล้วนำสิ่งที่วิเคราะห์ได้มาเรียบเรียงสรุปเป็นเอกสารนำเสนอ

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑.๘.๑. ทำให้ทราบถึงหลักจริยศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา

๑.๘.๒. ทำให้ทราบถึงหลักจริยศาสตร์การดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์สี่เผ่าในจังหวัดศรีสะเกษ

๑.๘.๓. ทำให้ทราบถึงหลักจริยศาสตร์กับการเสริมสร้างการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ